

บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง
จังหวัดบุรีรัมย์*

THE ROLE OF COMMUNITY DEVELOPMENT OF MONKS IN
PHUTTHAISONG DISTRICT BURIRAM PROVINCE

พระอภิชาติ ยตินทร (บุญรักษ์)¹, พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร² และ สุริยะ มารธรรม³
Phra Apichart Yatintaro (Boonyarak)¹, Phrasamuh Thongchai Sundarācāro² and Suriya Matham³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻³Mahachulalongkomrajavidyalaya University. Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับบทบาท 2. เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.978 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 134 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.96$, $S.D.=0.19$) 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามัญ และวุฒิการศึกษานักรธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการเป็นที่ปรึกษา

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 29 April 2024

ด้านการเป็นครู ด้านผู้นำชุมชน ด้านการสงเคราะห์ชุมชน เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดบทบาทการพัฒนาชุมชน ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา สนับสนุนคุณธรรมจริยธรรมสู่ ปุถุภังกล้อมเกลียดด้วยหลักธรรม 2) ด้านสาธารณสุข การฝึกอบรมรู้จักสุขอนามัย 3) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ การประกอบสัมมาอาชีพ 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม การรักษาและอนุรักษ์ การให้ความรู้และคำแนะนำ 5) ด้านการเมืองการปกครอง สนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, การพัฒนาชุมชน, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research are 1. to study the level of roles 2. to study comparative results 3. to present guidelines for promoting the role of community development of monks in Phutthaisong District. Buriram Province The research method is a combined method between Quantitative research used questionnaires with a reliability value of 0.978 from a sample group of 134 monks. Data were analyzed using statistics, frequencies, percentages, means, standard deviations and qualitative research. Use an interview form to collect data from 10 key informants or people and analyze the content descriptively. Summarized in an essay.

The results of the research found that: 1. The community development role of the monks in Phutthaisong District Buriram Province Overall and each item is at a moderate level ($\bar{X}=2.96$, S.D. = 0.19) 2. Results of comparing the opinions of monks on the community development role of the monks in Phutthaisong District Buriram Province, as a whole, it was found that the monks with the age of Lent and general education qualifications and the educational qualifications of Dhamma monks are different. They have different opinions. Therefore, the hypothesis was rejected. 3. Guidelines for promoting the community development role of the Sangha in Phutthaisong District. Buriram Province found that in terms of mental development Educational promotion In

terms of being a consultant Being a teacher Community leaders Community assistance It is a promoter of community development roles in all 5 areas as follows: 1) Education: supporting morality and ethics towards Cultivate and socialize with Dhamma principles 2) Public health Training on hygiene 3) economics and careers Practicing right livelihood 4) Social and cultural aspects Preservation and conservation Providing knowledge and advice 5) Politics and government Support and promote participation.

Keywords: Role of monks, Community Development, Monks

บทนำ

สถาบันพระสงฆ์นั้นว่าเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งสถาบันหนึ่ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของสถาบันพระพุทธศาสนาเพราะเป็นผู้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่ทำให้พระพุทธศาสนายังคงฝังลึกลงในสังคม ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยและจะขาดไม่ได้มาแต่โบราณกาล เห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์คนไทยในสมัยโบราณส่วนมากจะนำลูกหลานชายไปเล่าเรียนหนังสือ เพื่อให้มีความรู้อ่านออกเขียนได้ เมื่ออายุครบก็จะได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ศึกษาเล่าเรียนวิชาการชั้นสูงต่อไป (พระครูปริยัติกิตติธำรง, 2551)

กระแสโลกาภิวัตน์เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดขึ้นของการเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมและส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลได้กำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่เน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในกระบวนการ พัฒนา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เข้มแข็งและส่งเสริมประชาคม (อุตร ปาณะศรี, 2555)

นับตั้งแต่รัฐบาลได้เริ่มนำเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเป็นแบบอย่างทางตะวันตก เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าทันสมัยมากขึ้น แต่ความสำคัญของวัดเริ่มลดน้อยลง บทบาทของพระสงฆ์ในชนบทอาจเสื่อมลงเพราะชุมชนในชนบทกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร (พระสุรินทร์ จิตตกาโร, 2555) อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอีกหนึ่งอำเภอที่ประสบปัญหาดังกล่าว การพัฒนา

ชุมชนของพระสังฆาธิการยังขาดการร่วมมือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน และขาดความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดได้ไม่เต็มที่ ขณะเดียวกันองค์กรฝ่ายพระสงฆ์ก็กระตือรือร้นที่จะฟื้นฟูบทบาทและสถานภาพของพระสงฆ์เพื่อให้มีบทบาทในการพัฒนาและสร้างประโยชน์แก่สังคมอย่างจริงจัง

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นและเพื่อให้เป็นประโยชน์สำหรับการนำเสนอแบบอย่างการพัฒนาต่อพระสงฆ์และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาระดับของบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
- 2 เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานการวิจัย

- 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
- 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
- 3 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
- 4 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 200 รูป (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 200 รูป (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, 2565)

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{200}{1 + 200(0.05)^2}$$

$$= 133.3 \text{ รูป}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 134 รูป ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของประชากรแต่ละตำบล โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้น ประกอบด้วยการสุ่มแบบกลุ่มหรือการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ใช้โปรแกรม

สำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ทั้งฉบับเท่ากับ 0.978

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ 0.6-1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.978

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะตำบล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา

(Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (f-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (สิน พันธุ์พินิจ, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทธไธสง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาติใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, ข้อที่ 2, และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม (n=134)

บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ใน สังคมไทย	2.80	0.16	ปานกลาง
2) บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอ พุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์	2.69	0.24	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.96	0.19	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96, S.D. = 0.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80, S.D. = 0.16$) ส่วนบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 2.69, S.D. = 0.24$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของ พระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		T	F	Sig
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน	✓		--	1.551	0.205
สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน	✓			1.906	0.132
สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน	✓			3.027	0.032*
สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน	✓			1.483	0.222

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของ พระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน และวุฒิการศึกษานักธรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการเป็นที่ปรึกษา ด้านการเป็นครู ด้านผู้นำชุมชน ด้านการส่งเสริมชุมชน ดังนั้น เมื่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอ พุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา ได้แก่ สนับสนุนคุณธรรม จริยธรรมสู่โรงเรียน จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ปลูกฝังกล่อมเกลียดด้วยหลักธรรมทางศาสนา 2) ด้านสาธารณสุข ได้แก่ การฝึกอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสุขอนามัย ประสานงานกับภาครัฐ 3) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ได้แก่ การประกอบอาชีพโดยยึดหลักธรรม ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมจัดตั้งกองทุนและโครงการ 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การรักษาและอนุรักษ์ การให้ความรู้และคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และ 5) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ สนับสนุนโครงการ ส่งเสริมให้ความรู้ การมีส่วนร่วม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

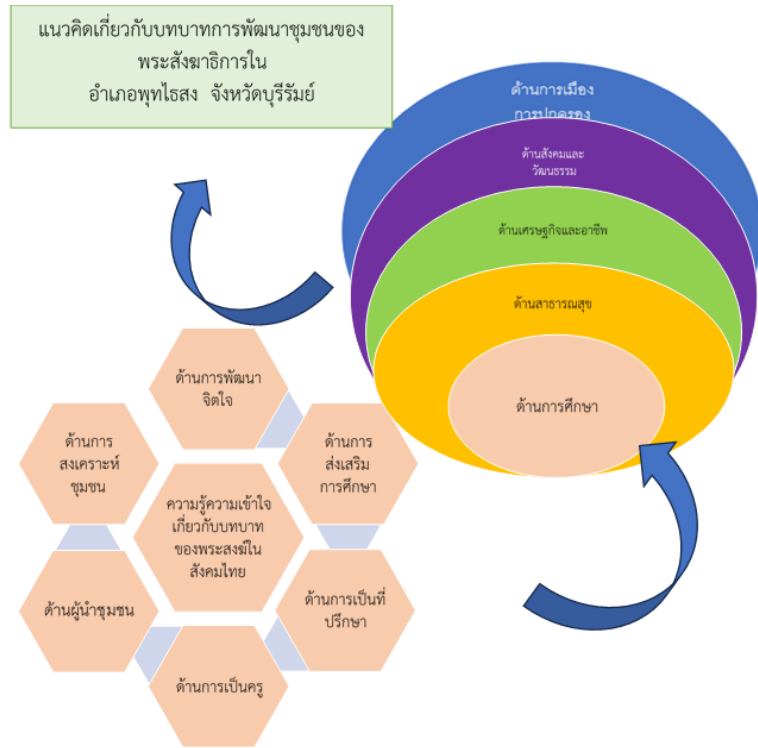
1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96, S.D. = 0.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80, S.D. = 0.16$) ส่วนบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 2.69, S.D. = 0.24$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานพพล กนต์สีโล (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงครามทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการศึกษาส่งเสริม ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณสุขส่งเสริม และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากิ

ตินันท์ สระใคร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการส่งเสริมชุมชน ($\bar{X}=3.86$) อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของ พระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน และวุฒิการศึกษานักธรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมภาพรวมอยู่ในอยู่ในระดับมาก ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา ระยะเวลาที่จำพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จันทโน) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์: กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดบุรีรัมย์” สามารถอธิบายได้ว่า บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการเป็นที่ปรึกษา ด้านการเป็นครู ด้านผู้นำชุมชน ด้านการสงเคราะห์ชุมชน ร่วมกับ บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง เท่ากับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดบุรีรัมย์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พระสงฆ์เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพนับถือช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เดือนร้อนใจ พระสงฆ์จึงต้องดำรงอยู่ในพระธรรมวินัย ส่งเสริมการเผยแผ่พุทธธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน ให้คำปรึกษาตามหลักธรรมและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีสติตื่นรู้ แก้ไขปัญหาหาชีวิตด้วยธรรมะ และพระสงฆ์ยังเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการสงเคราะห์ชุมชน ให้ความช่วยเหลือประชาชนในความเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ จัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา มีการฝึกอบรมความรู้ในการดูแลสุขภาพให้กับพระสงฆ์ ส่งเสริมให้ชุมชนปลูกพืชสมุนไพรไว้สำหรับดูแลสุขภาพของตนเองเบื้องต้น ส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น รวมถึงการฝึกอบรมสัมมาอาชีพให้กับชุมชน ร่วมอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่น รวมถึงการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม และกฎหมายบ้านเมือง

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งประกาศเกียรติคุณสำหรับพระสังฆาธิการที่มีบทบาทเด่นในการพัฒนาสังคม
2. การพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม
3. สสำรวจการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามของความต้องการของชาวบ้าน
4. นำเอารูปแบบการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้พระสงฆ์ในอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ได้รับทราบ เพื่อจะได้ร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
2. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชุมชนให้มากขึ้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยยึดหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. พระสังฆาธิการควรมีการปรับปรุงการยกระดับค่านิยมทางคุณธรรมจริยธรรมของชาวบ้านและชุมชน

4. ควรรณรงค์ให้พระสงฆ์ดำเนินงานพัฒนาสังคมครอบคลุมทุกด้านอย่างจริงจัง โดยสร้างจิตสำนึกให้พระสงฆ์ทุกรูปมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ตนได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อหาแนวทางในการนำความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าตลอดไป
2. ควรศึกษาการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ มีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และพระสงฆ์
3. ควรศึกษาด้านประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์
4. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์, (2556). บทบาทพระสังฆาธิการต่อการพัฒนา สังคมในจังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปริยัติกิตติธำรง. (2551). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมยุคปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นวสาส์นการพิมพ์.
- พระครูสาครกิจจานุกูล. (2554). ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์: กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากิตินันท์ สระใคร. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหานพพล กนตสีโล. (2554). ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสุรินทร์ จิตตกาโร. (2555). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด. (2565). บัญชีรายชื่อพระสังฆาธิการในสำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์ ภาค 11. บุรีรัมย์: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิง จำกัด.
- อุดร ปาณะศรี. (2554). บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.